

รายวิชา ประวัติศาสตร์

รหัสวิชา ส๑๔๑๐๒

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

แคว้นโบราณในดินแดนไทย
(แคว้นโคตรบูรณ์ แคว้นทริภุญชัย)

ครูผู้สอน ครูสุกฤษา นกเทียน
ครูนจรัล ทรัพย์เจริญ

แคว้นโบราณในดินแดนไทย (แคว้นโคตรบูรณ์ แคว้นทริภุญชัย)

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายพัฒนาการของแคว้นโคตรบูรณ
แคว้นทริภุญชัยได้
๒. วิเคราะห์พัฒนาการของแคว้นโคตรบูรณ
แคว้นทริภุญชัย
๓. เห็นความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์
ที่แสดงถึงพัฒนาการของแคว้นโคตรบูรณ
แคว้นทริภุญชัย

ที่มาของรูปภาพ <https://www.wongnai.com>

ที่มาของรูปภาพ <https://th.wikipedia.org/wiki/วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร>

คำถามชวนคิด

๑. โบราณสถาน/ปูชนียสถานทั้ง ๒ ภาพ คือภาพอะไรและตั้งอยู่ที่ไหน
๒. นักเรียนคิดว่าหลักฐานดังกล่าว เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองด้านใด

วัดพระธาตุนม

จ.นครพนม

ที่มาของรูปภาพ <https://www.prachachat.net>

วัดพระธาตุดุริฎุญชัย

จ.ลำพูน

อาณาจักรโคตรบูรณ

อาณาจักรโคตรบูรณ์

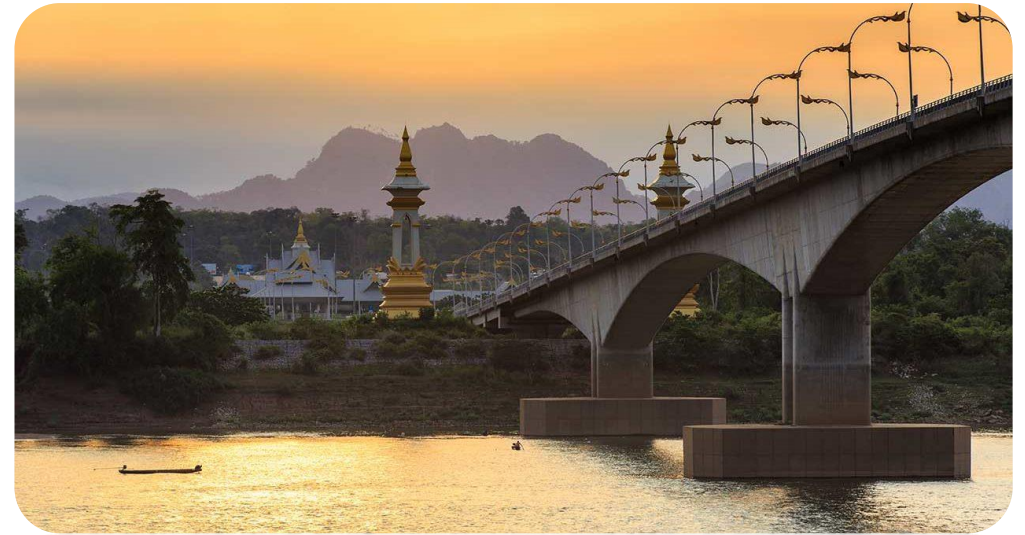

ที่มาของรูปภาพ <https://sites.google.com/site/janprangjam007/xanacakr>

อาณาจักรโบราณที่มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับนครเวียงจันทน์
ยุคจันทะปุระ และยุคชายนพอง เริ่มมีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยก่อนพุทธกาล
ถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๕

แคว้นโคตรบูรณ์

แคว้นโคตรบูรณ์เกิดจากการ
รวมตัวของเมืองบริเวณสองฝั่งแม่น้ำ
โขงตอนกลาง ศูนย์กลางของแคว้น
โคตรบูรณ์เชื่อว่า ตั้งอยู่ที่จังหวัด
นครพนมในปัจจุบัน

ที่มาของรูปภาพ <https://www.jangwat.com>

เพราะปรากฏหลักฐานทางโบราณคดี
ที่สำคัญ ได้แก่ พระธาตุนมที่มีอายุเก่าแก่
นับพันปี ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของคนสองฝั่ง
แม่น้ำโขงจนถึงปัจจุบัน

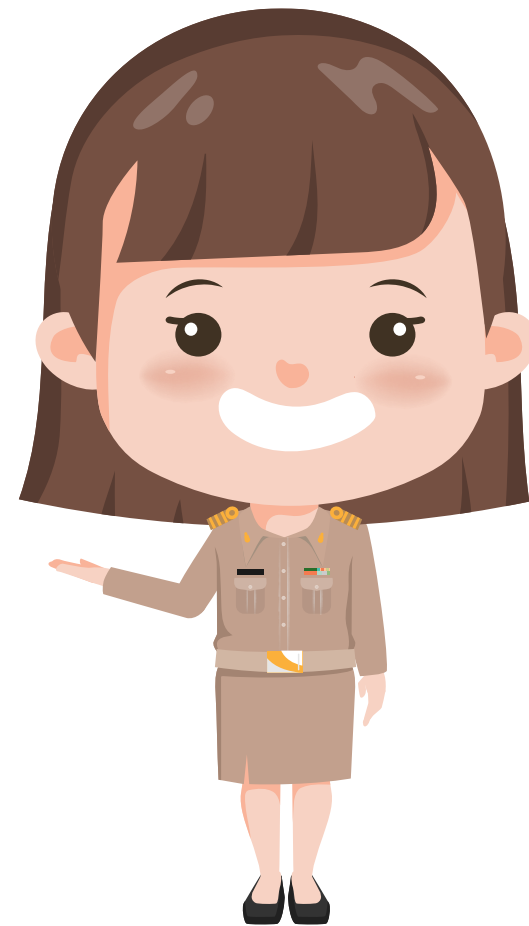

ถิ่นฐาน

ราชอาณาจักรศรีโคตรบูรณก่่อตั้งขึ้นตรงดินแดน ๒ ผังแม่น้ำโขง ได้แก่
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของราชอาณาจักรสยาม โดยเริ่ม
ตั้งแต่จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม
จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเพชรบูรณ์ และพื้นที่
ใกล้เคียง

- ภาคตะวันตกกับภาคเหนือของ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
โดยเริ่มตั้งแต่นครจำปาศักดิ์ ไปจรด
กรุงเวียงจันทน์

มีพื้นที่ครอบคลุม
บริเวณสองฝั่ง
แม่น้ำโขง

การปกครอง

ระบบราชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เมืองหลวง

ที่มาของรูปภาพ <https://www.tnews.co.th>

สันนิษฐานว่า เดิมทีเมืองหลวง คือ เมืองนครพนม (จังหวัดนครพนม)
แต่ภายหลังได้สร้างเมืองหลวงใหม่ มีนามว่า “มรุกขนคร”

วัฒนธรรม

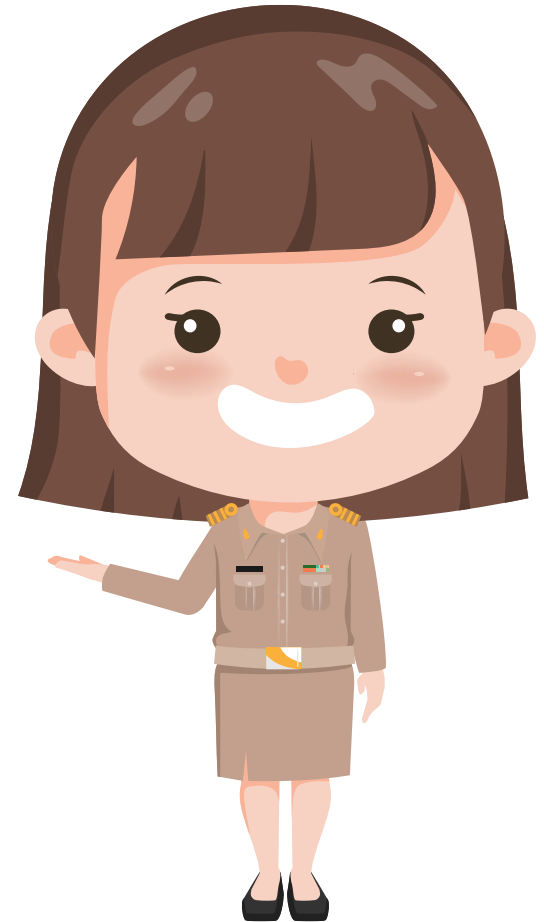
ประชาชนของราชอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์ นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมาก โดยเห็นได้จากการก่อสร้างศาสนสถาน ศาสนวัตถุ

ที่มาของรูปภาพ <https://edltv.thai.net>

วิถีชีวิต

ประชาชนดำรงชีพด้วยการเกษตร
แต่มีการค้าขายบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง
โดยอาศัยการคมนาคมทางน้ำ แต่ที่ราบที่ดอน
ใช้เกวียน

เสริมความรู้...

แคว้นโคตรบูรณ์ ปราบกฏชื่ออยู่ในตำนานอุรังคธาตุ
สันนิษฐานกันว่าผู้คนของแคว้นเป็นกลุ่มของคนไทย มีวัฒนธรรม
ความเชื่อที่หลากหลายทั้งนับถือเทพและพญานาคเช่นเดียวกับ
ผู้คนริมฝั่งโขงทั่วไปและรับอิทธิพลศาสนาฮินดูจากเขมร แต่ต่อมา
ได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา

อาณาจักรศรีบุญชัย

อาณาจักรศรีวิชัย

อาณาจักรศรีวิชัยคงจะก่อตัวขึ้น
ภายหลังการกำเนิดของอาณาจักรโยนก
เชียงใหม่ไม่นานนัก และคงจะเจริญ
ควบคู่กันมา ศรีวิชัยมีอาณาเขตอยู่ใน
บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน
(ปัจจุบันคือจังหวัดลำพูน)

ที่มาของรูปภาพ <http://www.digitalschool.club>

กษัตริย์ผู้ปกครองอาณาจักรสุโขทัย
ซึ่งมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา
ซึ่งสันนิษฐานว่ารับอิทธิพลมาจากมอญ
มีการสร้างวัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ

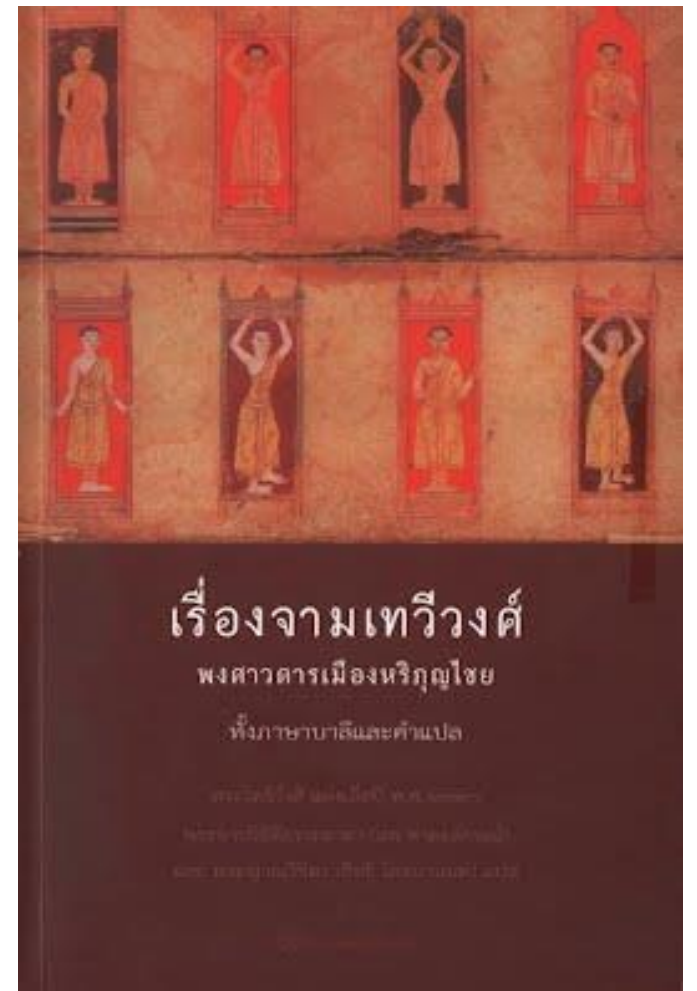

ที่มาของรูปภาพ <https://www.saranukromthai.or.th>

อาณาจักรทริภุญชัย
(พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๙)
ตั้งอยู่ที่เมืองทริภุญชัยหรือ
จังหวัดลำพูน

จุดเริ่มต้นของอาณาจักรวิชัยมาจาก
ปัจจุบันตำนานจามเทวีวงศ์หรือตำนานเมือง
หริภุญชัยกล่าวว่า ฤาษีวาสุเทพเป็นผู้สร้างเมือง
หริภุญชัยและขอให้กษัตริย์ละโว้ส่งเชื้อสายพระวงศ์
มาปกครอง

ละโว้จึงส่งพระนางจามเทวี
ผู้เป็นพระราชธิดามาเป็น
ปฐมกษัตริย์แห่งหริภุญชัยจนถึง
ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๗

ที่มาของรูปภาพ <http://๑๑๙.๔๖.๑๖๖.๑๒๖/>

บ้านเมืองสมัยพระนางจามเทวี ประชากรราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข
พระยาเม็งรายมหาราช ยึดครองเมืองลำพูน ปีพุทธศักราช ๑๘๒๔
ต่อมาได้ไปสร้างเมืองเชียงใหม่ เป็นเมืองหลวงของล้านนาไทย
ปีพุทธศักราช ๑๘๓๙ มีเจ้าผู้ครองนครเมืองสืบต่อกันมาจำนวน
๒๐ พระองค์

กรมศิลปากร ได้ค้นพบโบราณวัตถุ
โดยเฉพาะเครื่องปั้นดินเผาทั้งที่เป็น
กระเบื้องมุงหลังคา ลูกกรงดินเผา ดินเผา
ประดับอาคาร โลหะชนิดต่าง ๆ เช่น ตะปู
เหล็กตัวอาคาร เหล็กยึด ตัวอาคาร
แผ่นทองจังโก

ที่มาของรูปภาพ <https://www.saranukromthai.or.th/>

และยังมีเมืองโบราณเวียงมโน ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่ โบราณสถานที่เวียงเกาะ บ้านสองแคว อำเภอจอมทอง
จังหวัดเชียงใหม่ และเวียงท่ากาน ที่ตำบลบ้านกลาง ต.สันป่าตอง จังหวัด
เชียงใหม่

คำชี้แจง

ให้นักเรียนทำใบงานที่ ๗
เรื่อง แคว้นโบราณในดินแดนไทย
(แคว้นโคตรบูรณ์ แคว้นหริภุญชัย)

ชั้นปฏิบัติ

คำชี้แจง

คำชี้แจงกิจกรรมนักเรียน

1. ให้นักเรียนทำใบงานที่ ๗ เรื่อง แคว้นโบราณในดินแดนไทย (แคว้นโคตรบูรณ์ แคว้นหริภุญชัย)
2. นักเรียนสามารถศึกษาความรู้เพิ่มเติมจากใบความรู้

คำชี้แจงบทบาทครูปลายทาง

1. ครูแจกใบงานที่ ๗ เรื่อง แคว้นโบราณในดินแดนไทย (แคว้นโคตรบูรณ์ แคว้นหริภุญชัย)
2. ครูให้นักเรียนทำใบงาน
3. ครูเดินดูความเรียบร้อยและให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

ใบงานที่ ๗

เรื่อง

แคว้นโบราณในดินแดนไทย
(แคว้นโคตรบูรณ์ แคว้นทริภุชชัย)

ใบงาน เรื่อง แคว้นโบราณในดินแดนไทย (แคว้นโคตรบูรณ์ แคว้นทริภุชชัย)

แคว้นทริภุชชัย

ที่ตั้ง

.....
.....
.....

ประวัติความเป็นมา

.....
.....
.....
.....
.....

หลักฐานที่ค้นพบในสมัยนั้น

.....
.....
.....

ความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาการของแคว้นโบราณ

.....
.....
.....
.....
.....

ใบงาน เรื่อง แคว้นโบราณในลุ่มแม่น้ำโขง (แคว้นโคตรบูรณ์ แคว้นหริภุญชัย)

แคว้นหริภุญชัย

ที่ตั้ง

.....
.....
.....

ประวัติความเป็นมา

.....
.....
.....
.....

หลักฐานที่ค้นพบในสมัยนั้น

.....
.....

ความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อพัฒนาการของแคว้นโบราณ

.....
.....
.....
.....

คำชี้แจง :

ให้นักเรียนเขียนอธิบายพัฒนาการของ
แคว้นโคตรบูรณ์ แคว้นหริภุญชัยให้ถูกต้อง

แคว้นโคตรบูรณ

แคว้นโคตรบูรณ หรือ แคว้นศรีโคตรบูร พุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๕ (ระหว่าง พ.ศ. ๑๐๐๐-๑๕๐๐) เป็นแคว้นโบราณมีพื้นที่ครอบคลุมบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขงเป็นอาณาจักรโบราณทางภาคอีสานของไทย เกิดจากการรวมตัวของเมืองบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขงตอนกลาง ศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดนครพนม ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดสกลนคร จังหวัดขอนแก่น จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานีของไทย แขวงบอลิคำไซ แขวงคำม่วน แขวงสุวรรณเขต แขวงเวียงจันทน์ แขวงสาละวัน แขวงจำปาศักดิ์ แขวงอัตตะปือ และแขวงเซกองของลาว นักวิชาการบางกลุ่มเสนอว่า แคว้นโคตรบูรณอาจแผ่อำณาเขตครอบคลุมไปถึงแขวงหลวงพระบาง โดยอาศัยหลักฐานทางโบราณคดีประเภทหลักหินซึ่งปรากฏที่เวียงจันทน์-นครพนมด้วย

แคว้นโคตรบูรณ

แคว้นโคตรบูรณ ยังแผ่อิทธิพลทางการเมืองและศิลปกรรมครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของภาคอีสาน พื้นที่เกือบทั้งหมดของลาว พื้นที่รอยต่อของลาว-อีสานกับกัมพูชา ในภาคอีสานและลาวนั้นมีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นักวิชาการลาวและอีสานเชื่อว่าชนชาติดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในแคว้นศรีโคตรบูรณและสถาปนาแคว้นอาจเป็นชาวลาว ข่า ขอม ญไท โย้ย จาม และชาติพันธุ์ดั้งเดิมอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในลาวและภาคอีสานปัจจุบันนี้ จากการค้นพบใบเสมาและหลักหินโบราณหลายสิบแห่งที่กระจายอยู่ในจังหวัดนครพนม-แขวงคำม่วน และการค้นพบหลักหินและใบเสมาใต้พื้นดินจำนวนมากถึง ๔๗๓ หลัก ที่กระจุกตัวอยู่บริเวณหอหลักเมืองเวียงจันทน์ ตลอดจนการค้นพบซากกำแพงหินยักษ์ ซึ่งสร้างจากฝีมือมนุษย์ที่แขวงคำม่วน หลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญ ได้แก่ พระธาตุนม ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของคนสองฝั่งแม่น้ำโขงจนถึงปัจจุบัน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ยืนยันถึงความเจริญรุ่งเรืองของแคว้นโคตรบูรณอย่างมาก มีวัฒนธรรมและความเชื่อที่หลากหลาย นับถือเทพและพญานาค และรับอิทธิพลศาสนาฮินดูมาจากเขมร แต่ต่อมาเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ

แคว้นทริภุญชัย

แคว้นทริภุญชัย หรือ ทริภุญไชย พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๙ (ระหว่าง พ.ศ. ๑๒๐๖-๑๘๓๕) เป็นแคว้นมอญที่ตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทยปัจจุบัน ตำนานจามเทวีวงศ์โบราณได้บันทึกไว้ว่า ฤๅษีวาสุเทพเป็นผู้สร้างเมืองทริภุญชัยขึ้นในปี พ.ศ. ๑๒๑๐ แล้วทูลเชิญพระนางจามเทวีซึ่งเป็นเจ้าหญิงจากแคว้นละโว้ ขึ้นมาครองเมืองทริภุญชัย ในครั้งนั้นพระนางจามเทวีได้นำพระภิกษุ นักปราชญ์ และช่างศิลปปะต่าง ๆ จากละโว้ขึ้นไปด้วยเป็นจำนวนมากคราวหมื่นคน พระนางได้ทำนุบำรุงและก่อสร้างบ้านเมือง ทำให้เมืองทริภุญชัย (ลำพูน) นั้นเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองยิ่ง ต่อมาพระนางได้สร้างเขลางค์นคร (ลำปาง) ขึ้นอีกเมืองหนึ่งให้เป็นเมืองสำคัญ สมัยนั้นปรากฏมีการใช้ภาษามอญโบราณในศิลาจารึกของทริภุญชัย ต่อมา พ.ศ. ๑๘๒๔ พญามังรายมหาราชผู้สถาปนาแคว้นล้านนา ได้ยกกองทัพเข้ายึดเอาเมืองทริภุญชัยจากพญายีบาได้ ต่อจากนั้นแคว้นทริภุญชัยจึงสิ้นสุดลงหลังจากรุ่งเรืองมา ๖๑๘ ปี มีพระมหากษัตริย์ครองเมือง ๔๙ พระองค์

แคว้นหริภุญชัย

แคว้นหริภุญชัยได้พัฒนาเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาและศิลปะในดินแดนทางตอนเหนือ ดังจะเห็นจากวัดสำคัญ เช่น วัดพระธาตุดุริภุญชัย วัดจามเทวี(วัดกู่กุด) และพระพิมพ์ซึ่งพบในวัดต่าง ๆ

ปัจจุบัน โบราณสถานสำคัญของแคว้นหริภุญชัยคือพระธาตุดุริภุญไชย ที่จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นบริเวณที่สันนิษฐานว่าเป็นราชธานีในสมัยนั้น และยังมีเมืองโบราณเวียงมโน ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โบราณสถานทีเวียงเกาะ บ้านสองแคว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และเวียงท่ากาน ที่ตำบลบ้านกลาง ต.สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการพบจารึกอักษรมอญโบราณ สมัยหริภุญไชย ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ จำนวน ๗ หลัก ที่ลำพูน ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย จังหวัดลำพูน บางหมู่บ้านของจังหวัดลำพูนนั้นพบว่า ยังมีคนพูดภาษามอญและอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญอยู่

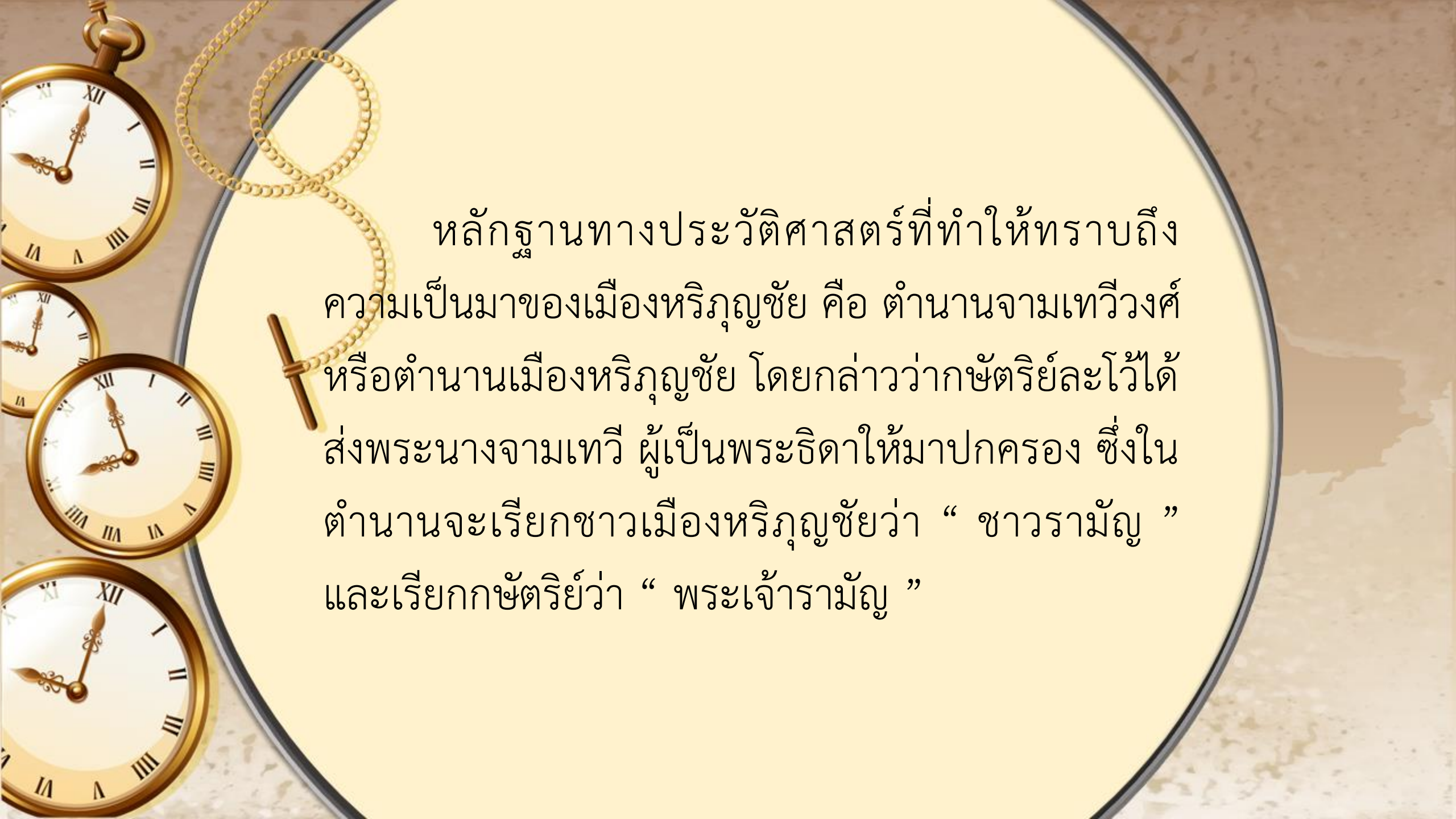

สรุปบทเรียน

ศูนย์กลางการปกครองของอาณาจักรสุโขทัย
คือ เมืองสุโขทัย (จังหวัดลำพูน) ตั้งขึ้นระหว่าง
พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๕ สันนิษฐานว่าผู้คนส่วนใหญ่
เป็นชาวมอญจากเมืองละโว้ที่อพยพขึ้นไปตั้งถิ่นฐาน
ที่เมืองสุโขทัย

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ทราบถึง
ความเป็นมาของเมืองหริภุญชัย คือ ตำนานจามเทวีวงศ์
หรือตำนานเมืองหริภุญชัย โดยกล่าววกษัตริย์ละโว้ได้
ส่งพระนางจามเทวี ผู้เป็นพระธิดาให้มาปกครอง ซึ่งใน
ตำนานจะเรียกชาวเมืองหริภุญชัยว่า “ ชาวมัญญ ”
และเรียกกษัตริย์ว่า “ พระเจ้ารามัญ ”

บทเรียนครั้งต่อไป

การตั้งถิ่นฐานและการดำเนิน
ชีวิตของคนสมัยสุโขทัย

สิ่งที่ต้องเตรียม

สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th

ใบความรู้ และ ใบงานที่ ๘

เรื่อง การตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิต
ของคนสมัยสุโขทัย